

De zegen van papierwerk

Jaus Müller

Zakje open maken, beetje kokend water erbij, even wachten en het avondmaal 'beef stroganoff' staat klaar. Zo gebruiken Nederlandse militairen op oefening vaak hun maaltijd. Het leger zou het leger niet zijn als er niet fors wordt geklaagd over de kwaliteit van de zogeheten *Meals Ready to Eat*, afgekort met MRE's. Een veelgehoorde (harde) grap is dat de afkorting eigenlijk zou staan voor *Meals Refused by Ethiopians*.

Maar die grap hoor ik de laatste tijd opvallend weinig terugkomen. De oorzaak: Rusland. Sinds het begin van de inval van de Russische Federatie in Oekraïne doken meteen beelden op van de Russische versies van de kant-en-klaar-gevroesdroogde maaltijden. Ronduit ellende. Hongerige Russische soldaten beklagden zich openlijk in filmpjes op social media over de houdbaarheidsdatum van de voedselpakketten die hun ter beschikking waren gesteld. Houdbaarheidsdatum: 2013. Sindsdien lijkt de voedselverstrekking te velde ineens zo slecht nog niet. In het filmpje beklagde een van de Russische soldaten zich

over zijn beroerde situatie: 'Kijk wat ze doen', klaagde hij beteuterd. 'Ze sturen je naar buitenlands grondgebied voor niets en vervolgens geven ze je niet eens normaal te eten mee.'

Het blijft raar: al die jaren keken we toch een beetje bevreesd naar de groeiende militaire macht van Rusland. Het grote Rusland, dat op plek nummer vijf staat op de wereldranglijst van landen die het meeste geld uitgeven aan hun krijgsmacht (Rusland besteedde in 2021 bijna 66 miljard dollar aan zijn krijgsmacht, overigens net iets minder dan het Verenigd Koninkrijk, dat op plek vier staat). Hoe is het mogelijk dat een land dat zoveel geld uitgeeft aan militaire zaken, niet eens in staat lijkt om soldaten te voeden met iets anders dan bedorven voedsel?

Ik geloof niet dat de Russische logistiekofficieren zo dom zijn dat ze vergeten de houdbaarheidsdatum te checken voor vertrek naar het front. De problemen met de MRE's duiden eerder op hardnekkige corruptie dan op simpele stupiditeit. Ik stel mij zo voor hoe dat gaat daar: de logistiekofficier van een gevechtseenheid krijgt een budget mee waarmee hij de MRE's moet inkopen. Hij voorziet slechts een paar vrachtwagens van dozen met



- 1 Hwang Sok-Yong, *De schaduw van de wapens* (Arbeiderspers, 2009).
- 2 Transparency international, Defence & Security, Russia. Zie: <https://ti-defence.org/gdi/countries/russia>.
- 3 Transparency international, Defence & Security, Netherlands. Zie: <https://ti-defence.org/gdi/countries/netherlands>.

voedselpakketjes en steekt de rest van het geld in de hoognodige renovatie van de datsja. Op een dag komt een of andere generaal inspecteren of alles in orde is, de logistiekofficier wijst hem op die enkele vrachtwagen die hij wél heeft voorzien van nieuwe spullen, de generaal knikt tevreden, denkt dat alles klopt en rapporteert in de lijn omhoog dat alles *pico bello* in orde is. Als de eenheid daadwerkelijk wordt ingezet en de soldaten hongerig de oude, niet-ervangen rantsoenen openen, komt de voedsel fraude pas aan het licht. Zie hier het ontstaan van wat je een Potemkin-krijgsmacht kunt noemen, analoog aan de façades die de Russische minister Grigory Potemkin eind 18e eeuw op de Krim liet neerzetten om zijn voormalige geliefde tsarina Catherina de Grote te imponeren met indrukwekkende fake-huizen (wat overigens maar ten dele op waarheid berust).

Corruptie in krijgsmachten is iets van alle tijden. Hoe betonrot een krijgsmacht binnensluip, las ik een jaar of tien geleden in een meesterlijke oorlogsroman over de Vietnamoorlog: *De schaduw van de wapens* van de Zuid-Koreaanse oud-militair Hwang Sok-Yong.¹ In deze epische roman beschrijft de auteur hoe de Vietnamese havenstad Da Nang, gelegen in het logistieke achtergebied van de Amerikanen en de Zuid-Vietnamezen, stapje voor stapje het cynische toneel wordt van zwarthandelaren, prostituees en deserteurs. Hele en halve criminelen die allemaal een graantje proberen mee te pikken van de gigantische Amerikaanse oorlogsmachine in Vietnam. Niemand lijkt er bezig met vechten, vandaar de briljante titel van het boek: het draait volgens de auteur in een oorlog helemaal niet om wapens, maar over de donkere schaduw ervan. In havenstad Da Nang buigen militairen zich voornamelijk over de vraag hoe al die Amerikaanse goederen achterover kunnen worden gedrukt, nog voor ze de frontlijn bereiken.

Om meerdere redenen lijkt de Russische krijgsmacht eveneens vatbaar voor dergelijke praktijken. De niet al te soepel verlopen invasie in Georgië wees Rusland op ernstige tekortkomingen in zijn strijdkrachten. Eind 2008 lanceerde het land daarom een hooggespannen,

Waar ineens veel geld beschikbaar is, gaat het al snel mis

miljarden-kostend moderniseringsprogramma. Miljarden roebels werden in de defensie-industrie gepompt: waar ineens zoveel geld beschikbaar is, gaat het al snel mis. Ook de starre top-down benadering van de Russische krijgsmacht lijkt corruptie in de hand te werken. Kritische geluiden vanuit de onderkant van de organisatie worden in de kiem gesmoord. Nadruk op geheimhouding, het sluiten van alle kritische media en de afwezigheid van externe controle instanties in het inmiddels dictatoriale Rusland werken nepotisme in de hand. Al in 2020 schreef corruptie monitoringsorganisatie Transparency International: 'Russia's defence sector is at high risk of corruption, owing to extreme limited external oversight of the policies, budgets, activities and acquisitions of defence institutions.'²

Transparency International keek ook naar de Nederlandse situatie. We scoren opvallend goed: 'Institutional resilience to corruption is strong across the Netherlands' defence sector. Parliamentary oversight and auditing mechanisms are strong, financial management is largely transparent and corruption risk mitigation measures in personnel management are effective.'³ Misschien een opsteker voor al die officieren en ambtenaren die bij Defensie bedolven worden onder het papierwerk van auditdiensten, rekenkamers, controle commissies en verantwoordingsrapportages: ze dragen uiteindelijk wel bij aan best een betrouwbaar, corruptie-arm Defensieapparaat, waarbij in de meeste gevallen de *Meals Ready to Eat*, ook daadwerkelijk veilig en *ready* zijn om te nuttigen. ■